

LA NARRATIVA DEL CICLE DE FEIXES
Isidor Cònsul

-----J
Jaume Cabré, El llibre de Feixes. (La teranyina, Fra Junoy o l'agonia dels sons, Luvowski o la desraó). Edicions Proa. Barcelona, 1996.

-

A la tardor de 1983, Jaume Cabré aconseguí un doblot de premis de narrativa guanyant el Sant Jordi i el Prudenci Bertrana amb La teranyina i Fra Junoy o l'agonia dels sons, respectivament. Uns mesos després, la primavera de 1984, amb tots dos llibres als aparadors, la crítica remarcà la progressió del novel·lista i coincidí a afirmar que totes dues novel·les retornaven la credibilitat als premis majors de la narrativa catalana.

Tot i el plantejament diferent que les individualitza, La teranyina i Fra Junoy o l'agonia dels sons són històries complementàries, nascudes com a elements expansius del mateix embrió i per això és bo llegir-les en paral·lel i arrodonir la jugada amb algunes narracions de Llibre de preludis. I si imaginem que la novícia del breu conte corrent Balneari (dins de Toquen a morts, 1977) és Adela Turmeda i Rigau, el personatge ens permetria un lligam de coherència narrativa entre La teranyina, Fra Junoy o l'agonia dels sons i dues narracions de Llibre de preludis: Luvowski o la desraó i Tota l'aigua del cel. Una complementarietat de discurs i també d'argument, que permet aclarir en una novel·la, per exemple, detalls que semblaven penjats a l'altra.

Són obres, d'altra banda, que comparteixen el mateix espai de Feixes (que sempre s'ha dit que és la transposició literària de la ciutat de Terrassa), uns personatges vinculats a la nissaga de la família Rigau i un temps històric que s'ha de situar a inicis del segle XX. Ara els tres atots més importants de les cinc referències esmentades es serveixen en un únic volum, El llibre de Feixes.

SOBRE L'EROTICA DEL PODER

La teranyina concentra l'argument en esdeveniments relacionats amb la Setmana Tràgica i en un temps que la història fa saltar un conflicte entre dos mons en tensió: els industrials i el proletariat que comença a organitzar-se. A Feixes, Julià Rigau vol aconseguir, tot i la impopularitat de la campanya, l'encàrrec de fabricar roba militar per a la guerra del Marroc i assaja de tirar endavant el projecte malgrat la veu discordant d'Enric Turmeda, un nebot nouvingut i ambiciós, i la dinàmica de lluita social congriada a la fàbrica de temps enrere. Dins d'aquest marc de referències, el novel·lista teixeix la xarxa d'una complexa teranyina, tot i que el conflicte dialèctic es converteix en una cortina de fum que disfressa la veritat més íntima de la novel·la. L'embolic de La teranyina s'enfila per la complexitat de les ambicions personals, l'eròtica del poder i la seva recerca. Una lluita de traveta i cop baix que transvesteix la força de l'idealisme revolucionari amb l'abrigall de la delinqüència més vulgar. S'hi ha de remarcar la destresa i l'ofici del narrador en la disposició del discurs narratiu, en els paranys al lector, en els efectes de canvi dels personatges i en la doble construcció alternativa del discurs polític al Casino dels amos i a la taverna de can Xicoi.

UN TRACTAT SOBRE LA INTOLERANCIA

Per la seva banda, Fra Junoy o l'agonia dels sons encara el conflicte entre un frare confessor i una comunitat de monges de clausura. Fra Junoy, un monjo a qui la música li és font d'energia espiritual, ha esdevingut confessor circumstancial d'una rígida comunitat de monges per a les quals el silenci és la base d'una estricta opció espiritual. La dicotomia, els conflictes i la tensió narratives s'estableixen per la confrontació entre tres actituds diferents davant de la pràctica religiosa: la bonhomia tolerant de fra Junoy, la rígida intransigència de la mare Dorotea, superiora del convent, i l'ambició que encarna el bisbe Maurici. L'argument s'organitza a l'entorn d'una estratègia judicial on intervenen tots tres actants i on fra Junoy es troba

a l'eix d'un escàndol religiós que, entre altres coses, el transforma en un heterodox per força. La seva cordialitat natural de frare enamorat de la música s'ha d'enfrontar amb la intolerància de la priora del convent que vetlla i lluita per mantenir, amb un zel gairebé inexplicable, el rigor duríssim dels costums de l'orde. A l'origen del conflicte hi ha una anècdota on intervenen dues novícies, una de les quals, Adela, pertany a la família Rigau i vincula el món narratiu de Fra Junoy o l'agonia dels sons amb La teranyina.

Com a artefacte narratiu, la novel·la és un corpus rodó del qual Alex Broch ha fet una anàlisi estructuralista a Forma i idea en la literatura contemporània (Edicions 62. Barcelona, 1993). Com a conjunt, harmonitza cordes i temps narratius diferents, per esdevenir un tot novel·lesc sense esquerdes i amb un final on l'autor, amb un roc a la faixa, sorprèn amb un desenllaç paradoxal. En aparença no hi ha vencedors ni vençuts en la contesa entre el frare i les monges. Malgrat això, la ironia de l'autor fa l'ullet al lector i el porta a veure la decadència, sense possibilitats de refer-se'n, de la rígida comunitat de religioses.

Enllà, però, del tram de la història, Fra Junoy o l'agonia dels sons desenvolupa una tesi moral, una reflexió sobre la intolerància, de la mateixa manera que La teranyina ho feia sobre la eròtica del poder, tema que Jaume Cabré reprendrà a Senyoria. Abans, però, el cicle de Feixes es tanca amb dues narracions de Llibre de preludis (1985): Tota l'aigua del cel i Luvowski o la desraó, una novel·la curta on torna a aparèixer Adela Turmeda, ara fora del convent i al costat de Witold Luvowski, jove polonès que ha triat l'estudi del vampirisme com a camí per assolir la veritat. Es tanca així un cicle esponerós, d'on pengen dues novel·les esplèndides i que s'originà en un nucli embrionari tan modest i esquifit com el del conte Balneari, una pinzellada que no arriba ni a la mitja dotzena de ratlles.

Isidor Cònsul